

СРОДНИЦИ КАРАЂОРЂЕВИЋА

До сада је написан већи број радова о пореклу краљевске породице Карађорђевића. Неки од ових радова нам доносе потпуно опречне тврдње о старини краљевског дома, али ипак већина података недвосмислено показује да су преци Карађорђевића из Зете. Зетом се назива пространа равница северно од Скадарског Језера, око Подгорице. Из зетског села које се зове Врањ воде порекло Карађорђевићи. Из Врања су се преци српске династије преселили у место Црнча у Бихору, недалеко од Бијелог Поља. Тамо и данас живи породица Гурешић, која слави св. Климента, (8. 12. по новом календару) стару славу Карађорђевића. Краљевска породица данас слави св. Андреја Првозваног, кога је за крсну славу узео Карађорђевићев син, кнез Александар Карађорђе, као и његови преци и рођаци славили су св. Климента. (1:252, 253, 323; 2:441, 442; 3:30,61; 4:105; 5:84,85; 7:53)

Гурешића у Црнчи има 5 домаћинстава, док 4 куће ове породице живе у оближњем месту Затону, где су досељени из Црнче. Гурешића је било и у недалеким Радулићима, где се и данас старо гробље назива Гурешића Гробље. Ова породица зна за своје сродство са Карађорђевићима, као и за своје порекло из Зете. Гурешићи су најстарија породица у Црнчи. Чак и за време турске владавине су поседовали сопствену земљу у овом месту. Имају предање да им је Карађорђе, када је 1809. године дошао до Суводола, поклатио велики бакарни казан. (4:105, 107, 117)

Свакако је погрешна теорија о пореклу Карађорђевића из Васојевића. Она долази искључиво због географске повезаности са овим племеном. Наиме, Бихор, у коме се

налази Црнча, граничи се са Васојевићима, па је на тај начин име овог великог и познатог племена ушло у традицију о Карађорђевићима. Постоји евентуално могућност да су преци Карађорђевића пре доласка у Бихор провели краће време у Васојевићима. Васојевићи имају другачију родовску славу, св. Арханђела Михаила, док се св. Климент не слави у границама овог племена. Због славе и угледа Карађорђевића и њихових потомака, многе су васојевићке породице (нарочито оне угледније) покушавале да претке Црног Ђорђа доведу у везу са својим братством. Сличан је случај и са чувеним војводом српских устанака, Лазаром Мутапом, око чијег порекла се споре чак три црногорска и брдска племена. (4:105; 6:178-255, 269-272; 3:106)

Без обзира на све, порекло Карађорђевића из Врања у Зети је чињеница, потврђена не само предањима сродника Карађорђевића у Шумадији, Гурешића надомак Васојевића, већ и самим зећанским народним традицијама. О томе одакле су преци Карађорђевића дошли у Врањ (уколико ту нису били старинци) постоји неколико традиција, али оне неће бити предмет овога рада, пошто се за сада не може недвосмислено утврдити која је од њих тачна. Ипак, вреди поменути да је највероватнија она традиција која говори да су дошли из оближњег села Матагужа у Врањ. То се може просудити по чињеници да су такво предање имали сродници Карађорђевића у Мраморцу у Шумадији, који је географски јако удаљен од Зете, а назив места Матагужа, који су заиста село недалеко од Врања у Зети, прецизно се очувало у традицији. Та се традиција очувала и у Зети, па су Матагужи 1934. године променили име и назвали се Карађорђе. (2:441-442; 3:30,61, 5:84-85; 7:53)

Из Бихора су се Карађорђеви преци преселили у Мачитево код Призрена. Ово место је данас насељено искључиво Арбанасима, који још увек имају живе традиције о боравку предака Карађорђевића у Мачитеву. Према тим традицијама, род Карађорђевих предака се иселио у Шумадију због некаквог сукоба са Турцима, тачније због убиства неких турских зулумћара од стране Карађорђевог деде. Због тога се целокупан овај род иселио. То исељавање се одиграло негде у првој половини 18. века, највероватније тридесетих година тог столећа. Карађорђев деда се звао Јован, а постоји и традиција да су се Карађорђеви прадеда и чукундеда звали Милован и Андрија. (8:309, 1:271; 3:106-107)

По доласку у Шумадију, род се изделио, тако да се Карађорђев деда Јован населио у Вишевац, код Раче Крагујевачке заједно са својим братом Радаком (Рађаком). Јован је имао Петра, Карађорђевог оца и Мирка (по другој верзији Марка), који се у писаним изворима назива Мирко Јовановић (презиме му долази по очевом имену). Петар, Јованов син је имао синове Ђорђа (Карађорђа), Маринка и Марка. Од Ђорђа је краљевска породица Карађорђевића, а од његовог брата Маринка су, свакако, Маринковићи у Тополи, који славе св. Климента и знају за своје порекло из Вишевца. Није познато да је Карађорђев брат Марко имао потомство. (1:252-253, 362; 7:53; 5:84-85; 9:99, 106)

Од Карађорђевог стрица Мирка су Кузмићи. Њихови преци су давно прешли из Вишевца у недалеки Мраморац. У Мраморац је прешао и Јованов брат Радак, од кога су се формирали Васићи у том месту. Огранци овог рода у Мраморцу (Кузмића или Васића) су и тамошњи Јоцковићи и Пајковићи, који, као и њихови сродници, славе св. Климента. Један огранак Васића је из Мраморца прешао у оближњу Баничину (тачније у заселак Стојачак). У Вишевцу није остао нико од овог рода. (10:49-54; 11:210-238; 7:20, 53; 1:265, 323; 5:84-85)

Остало је упамћено и име трећег брата који се доселио из околине Призрена у Шумадију. То је био Митар, Јованов и Радаков брат. Зна се да се он населио у близини

своје браће, највероватније у Сараново, западније од Вишевца. Иако у Саранову данас нема припадника овог рода, познато је да су се из тог места преселили Сарановци у Селевац између Смедерева и Смедеревске Паланке. Сарановци славе св. Климента и знају за своје сродство са Карађорђевићима. То је врло бројан род у Селевцу, који данас носи следећа презимена: Живановић, Кркић, Јеремић, Бинић, Бацкић, Виторовић, Митрашиновић и Сенић. У Селевац су им се доста рано, већ половином 18. века, доселили преци из Саранова. Ти преци су били браћа и звали су се Никола и Степа. Они су вероватно били синови поменутог Митра, брата Карађорђевог деде Јована. Један део Сарановца се, током 19. века, преселио у Добродо, недалеко од Селевца. Тамо се презивају Гитарић по свом претку Гитари (то му је свакако био надимак), који је дошао из Селевца. (5:84-85; 1:348-350; 12:303, 365)

И у Церовцу, недалеко од Вишевца, живе сродници Карађорђевића. То су Петровчани или Клименташи. Први назив носе по томе што су се у Церовац доселили из Петровца код Крагујевца, а други, без сумње, по свецу кога славе, св. Клименту. Деле се на: Маринковиће, Кочиће, Којадиновиће, Станковиће, Радојковиће и Јанковиће. С обзиром да су, као што је речено, досељени из Петровца код Крагујевца, а не из Вишевца или Саранова, остаје нејасно да ли су они потомци неког од Јованове браће (пошто су их се, по традицији, само тројица населила у Шумадију) или су од неког Јовановог ближег рођака. Било како било, и они су у сродству по мушкој линији са Карађорђевићима и њихови преци су у Шумадију досељени, заједно са Карађорђевим дедом Јованом, из околине Призрена. Један део ових Петровчана - Клименташа преселио се у Башин поред Церовца, где се данас презивају Старчевић. У Петровцу данас немају родбину. (1:271, 371; 7:76; 10:180-183; 11:210-238)

Према традицији, Јован, Радак и Митар имали су брата који се није населио у Шумадији, већ је отишао у Биоску, западно од Ужица. Данас тамо немају рођаке (по мушкој линији), па се може претпоставити да се овај огранак или иселио из Биоске, или изумро. С обзиром да су у Биоску и околна места уобичајне миграционе струје долазиле углавном са подручја Црне Горе и Херцеговине, док са Косова и из Метохије практично није било досељавања, може се основано претпоставити да је овдашњи огранак великог рода коме припадају и Карађорђевићи, био досељен непосредно из Црне Горе, највероватније из Црнча, а не из околине Призрена. Због тога се и поставља питање да ли је предак овог несталог рода у Биоски био рођени брат Јованов, или само његов рођак. Данас се не може са сигурношћу рећи да ли је у Врању (или Зети уопште) остао неко од сродника Карађорђевића. Постоји једно предање које Лукачевиће у Врању доводи у везу са Карађорђевићима. Међутим, они од старине славе св. Алимпија, а у Врањ су досељени из Бериславаца, док предање, као што је поменуто, говори да су Карађорђеви преци из Матагужа дошли у ово место. По томе се може закључити да је сродство Лукачевића са Карађорђевићима, барем по мушкој линији, мало вероватно. Исто се може рећи и за род са славом св. Арханђел Михаило у таковском месту Теочину. Овај род се дели на Дринчиће, Весковиће, Јочовиће, Живановиће, Добричиће, Ботиће и Николиће, а досељен је преко сјеничког краја. С обзиром на славу и на чињеницу да нико од родова сродних Карађорђевићима у Шумадији не зна за сродство са њима, може се претпоставити да је сродство ових теочинских родова са Карађорђевићима, уколико постоји, само по женској линији. (14:168; 7:53; 13:168-173; 2:461-462; 3:106-107)

Види се, дакле, да су рођаци Карађорђевића по мушкој линији данас врло бројни у Шумадији, а да их има у малом броју, и у Бихору у Црној Гори. Тако овом роду припадају у Шумадији (осим Карађорђевића): Маринковићи, у Тополи (биле су их око 1920. године 2 куће), Кузмићи и Васићи са сродницима у Мраморцу (било их је, у исто време 25 кућа), Васићи у Баничини (у исто време 6 кућа), Сарановци са наведеним

презименима у Селевцу (60 кућа), Гитарихи у Добродолу (15 домаћинстава), Петровчани у Церовцу, који данас носе наведених 6 презимена (35 кућа) и Старчевићи у Башину (7 домова). Укупно је било у седам шумадијских села 150 кућа сродника Карађорђевића, око 1920. године. Овај род је живео још у три шумадијска села (Вишевцу, Саранову и Петровцу), где их данас нема. Нико од њих се није задржао ни у етапном месту насељавања, Мачитову код Призрена, као ни у Биоски код Ужица. У Црној Гори, према подацима из шездесетих година 20. века, било је 9 кућа Гурешића, сродника Карађорђевића у местима Црнча и Затон код Бијелог Поља, док их више нема у Радулићима, као ни месту из кога се раселио овај род, Врању у Зети. Није поуздано познато ни сродство Карађорђевића са неком од породица у Матагужима у Зети, одакле, по свему судећи, ова српска династија вуче своје дубоке корене. Дакле, род чији је огранак чувена српска краљевска кућа, данас је врло бројан међу Србима. Нарочито је распрострањен у Шумадији, док је његова бројност на територији данашње Црне Горе знатно мања. Сви они, сем потомака кнеза Александра Карађорђевића, славе св. Климента. (1:265, 271, 323, 362, 371; 12:303, 365; 4:105, 107, 117)

За разлику од већине народа југоисточне Европе, чије нововековне династије воде порекло са запада (као што је случај са Грчком, Бугарском и Румунијом), српски народ је сам изнедрио све своје династије новијег времена, Карађорђевиће, Обреновиће и Петровиће - Његоше. Све наше династије су се развиле спонтано од најистакнутијих личности које су поникле из самог српског народа током борби за обнову слободе и државности.

Александар Бачко

ЛИТЕРАТУРА:

- 1) Боривоје М. Дробњаковић, Јасеница, С.К.А, Српски етнографски зборник 25, Насеља и порекло становништва 13, Београд 1923.
- 2) Андрија Јовићевић, Зета и Љешкопоље, С.К.А, Српски етнографски зборник 38, Насеља и порекло становништва 23, Београд 1926.
- 3) Илија - Пеко Ј. Пеличић, Записи о Зети, Насеља - становништво - традиција, Голубовци - Београд 1997.
- 4) Милисав В. Лутовац, Бихор и Корита, С.А.Н, Српски етнографски зборник 81, Насеља и порекло становништва 40, Београд 1967.
- 5) Петар Шобајић, Удео динарских племена у Првом српском устанку, Гласник Етнографског института С.А.Н.У, књ. 2-3, Београд 1953/54.
- 6) Радослав - Јагош В. Вешовић, Племена Васојевићи, Сарајево 1935.
- 7) Јован Ердељановић, Етнолошка грађа о Шумадинцима, С.А.Н, Српски етнографски зборник 64, Расправе и грађа 2, Београд 1951.
- 8) Милован В. Радовановић, Становништво Призренског Подгора, Гласник Музеја Косова и Метохије 9, Приштина 1965.
- 9) Династије и владари јужнословенских народа, Интервју, специјално издање, бр. 12, Београд 1989.
- 10) Тодор Радивојевић, Насеља у Лепеници, С.К.А, Српски етнографски зборник 47, Насеља и порекло становништва 27, Београд 1930.
- 11) Тодор Радвијевић, Лепеница, С.К.А, Српски етнографски зборник 15, Насеља српских земаља 7, Београд 1911.
- 12) Боривоје М. Дробњаковић, Смедеревско Подунавље и Јасеница, С.К.А, Српски етнографски зборник 34, Насеља и

порекло становништва 19, Београд 1925.

13) Љуба Павловић, Ужичка Црна Гора, С.К.А, Српски етнографски зборник 34, Насеља и порекло становништва 19, Београд 1925.

14) Миленко С. Филиповић, Таково, С.А.Н, Српски етнографски зборник 75, Насеља и порекло становништва 37, Београд 1960.